

слідчим. Обов'язково перевіряється можливість наявності підстав, які виключають кримінальне провадження.

Крім того, слідчий повинен перевірити стан здоров'я підзахисного. Захисник повинен встановити відомості про хвороби, перенесені підзахисним, його психічний і фізичний стан, чи мали місце травми в минулому, стан зору та слуху. Захисникові обов'язково слід з'ясувати, чи не застосовувались до підзахисного незаконні засоби ведення слідства, наявність тілесних ушкоджень. Відповідно до цього слід заявити клопотання про надання підзахисному медичної допомоги, освідчування у присутності захисника, проведення судово-медичної експертизи. Слід перевірити осудність підзахисного, визначити можливість утримання його у місцях попереднього ув'язнення і участі у слідчих (розшукових) діях.

Якщо підозрюваний заперечує вину, а докази її підтверджують, то захисник повинен вказати на помилковість зайнятої ним позиції, але він не вправі переконувати його визнати себе винним, нав'язувати йому свою думку, наполягати на позиції, відмінній від його позиції, радити йому змінити показання. У цьому випадку захисник не має права діяти за своїм внутрішнім переконанням, бо він фактично стане своєрідним обвинувачем і суддею для свого підзахисного, який вирішує питання про його винність. Процесуальна самостійність захисника не виключає необхідність узгодження з підзахисним лінії захисту в цілому і позиції в окремих процесуальних питаннях, зокрема при заявленні клопотань.

Загалом слід констатувати, що не дивлячись на значну кількість спірних моментів, на які звертається увага теоретиками та практикаками у сфері кримінального судочинства, загалом у новому КПК зберігся основний напрям реформи кримінального судочинства - захист прав і свобод підозрюваних та обвинувачених осіб, забезпечення рівності і змагальності сторін обвинувачення та захисту.

Особливості передавання неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого під нагляд

Мельник В.М., студент 4-К курсу юридично-психологічного факультету ННІЗН НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент Климчук М.П.

Позитивом нового КПК України є розширення системи запобіжних заходів, не пов'язаних із триманням під вартою, та більш детальне врегулювання обрання цих заходів. КПК передбачає скасування інституту підписки про невиїзд та визначає наступні запобіжні заходи: 1) особисте зобов'язання; 2) особиста порука; 3) застава; 4) домашній арешт; 5) тримання під вартою. Крім цих запобіжних заходів до неповнолітніх підозрюваних чи обвинувачених може застосовуватися передавання їх під нагляд батьків, опікунів чи піклувальників, а до неповнолітніх, які виховуються в дитячій установі, - передавання їх під нагляд адміністрації цієї установи.

Передавання неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого під нагляд батьків, опікунів, піклувальників або адміністрації дитячої установи полягає у взятті на себе будь-ким із зазначених осіб або представником адміністрації дитячої установи письмового зобов'язання забезпечити прибуття неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого до слідчого, прокурора,

слідчого судді, суду, а також його належну поведінку. Передання під нагляд батьків та інших осіб можливе лише за їхньої на це згоди та згоди неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого. Особа, яка взяла зобов'язання про нагляд, має право відмовитися від подальшого виконання цього зобов'язання, заздалегідь про це повідомивши.

Вирішуючи питання про обрання запобіжного заходу щодо неповнолітнього підозрюваного та обвинуваченого, слідчий повинен враховувати не тільки загальні положення закону, але й норми кримінального та кримінально-процесуального законодавства, які підлягають застосуванню в кожному конкретному випадку - ті, що регулюють умови відповідальності неповнолітніх і порядок здійснення кримінального провадження. Поряд з віковими особливостями досліджуватись повинні обставини, які стосуються особистості неповнолітнього, та обставини, які утворюють кримінологічну характеристику кримінальних правопорушень, вчинених ними.

Вважаємо, що при вирішенні питання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою щодо неповнолітніх підозрюваного, обвинуваченого судам необхідно у кожному разі обговорювати можливість передачі його під нагляд. Однак доводиться констатувати, що застосування цього запобіжного заходу залишається малоефективним. Така незатребуваність пов'язана з утрудненням в його практичній реалізації через складність і громіздкість процедури застосування, труднощі з роз'ясненнями прав та обов'язків батькам та іншим особам, що заслуговують довіри в передачі неповнолітнього під їх нагляд.

Незважаючи на це, виходячи з аналізу норм, що регламентують порядок застосування спеціального запобіжного заходу - нагляд батьків, опікунів, піклувальників, адміністрації дитячої установи, слід зазначити, що він є найбільш ефективним запобіжним заходом для неповнолітніх підозрюваних, обвинувачених. Ця обставина обумовлена положеннями п. 18.2 Мінімальних стандартних правил ООН, що стосуються правосуддя щодо неповнолітніх («Пекінські правила»), прийняті резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 29.11.1985 р. «Жоден неповнолітній не може бути вилучений з-під нагляду батьків частково або повністю, якщо це не виправдовують обставини провадження. Розлучення дітей з батьками є крайнім заходом. До нього можна вдаватися лише в тих випадках, коли факти справи виправдовують цей серйозний крок (наприклад, жорстоке поводження з дітьми)». Таким чином, щодо неповнолітніх, що перебувають на вихованні в сім'ї, держава чинить гуманно, намагаючись не розлучати дитину з батьками.

При передачі неповнолітнього під нагляд батьків, опікунів, піклувальників, адміністрації дитячої установи, органи досудового розслідування і суд повинні переконатися в тому, що особи, яким неповнолітній передається під нагляд, мають позитивний вплив на неповнолітнього, правильно оцінюють вчинене ним, користуються авторитетом і повагою у неповнолітнього, можуть позитивно вплинути на підлітка, можуть забезпечити належну поведінку та повсякденний контроль за неповнолітнім.

За своїм значенням нагляд батьків, опікунів, піклувальників, адміністрації дитячої установи має не тільки окреме, а й загальне попередження (обговорення кримінально протиправної поведінки безпосередньо з самим підозрюваним у дитячій спеціалізованій установі) - усе це несе в собі значний профілактичний потенціал, який може позитивно вплинути на поведінку неповнолітнього. Передача неповнолітнього під нагляд означає не тільки

встановлення за ним нагляду, а й проведення виховної та роз'яснювальної роботи з ним, переконання підлітка в необхідності законослухняної поведінки, усілякого сприяння органам досудового розслідування у встановленні обставин кримінального провадження.

На підставі викладеного, слід вважати, що найбільш ефективним запобіжним заходом може бути застосований до неповнолітнього нагляд батьків, опікунів, піклувальників, адміністрації дитячої установи, так як ні особисте зобов'язання, ні особиста порука, ні домашній арешт, ні застава не володіє таким стримуючим і виховним впливом на неповнолітнього.

Розслідування серійних сексуальних вбивств

Мельничук К.Г., слухач Рівненського відділення ННІЗН НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент Омельченко О.С.

Як свідчить офіційна статистика, в цілому кількість вбивств, а також інших насильницьких посягань на життя і здоров'я людини, поступово зменшується. Але слід враховувати, що кількість зареєстрованих в країні вбивств та замахів на вбивство не відображає реальної кількості цих злочинів (через мінімальну латентність та вади відомчої статистики). Частка ж вбивств із сексуальних мотивів поступово збільшується не лише серед умисних вбивств (частка яких у структурі злочинності поступово зменшується), але й по відношенню до всієї злочинності. Поступово зростає кількість злочинів даного виду, що вчиняються особами з вадами психіки, рецидивістами, групою осіб та неповнолітніми. Способи вчинення цих злочинів стають все більш жорстокими та небезпечними.

Особливістю даного виду злочинів є те, що насильство, застосоване при їх вчиненні, може мати як інструментальний характер, так і застосовуватися безпосередньо задля отримання винним сексуального задоволення. Мотивація вбивств, що вчиняються на сексуальному ґрунті є дуже глибокою та складною (що обумовлюється, перш за все, тим, що агресивний та сексуальний вид поведінки закладені у людини біологічно) й переважно пов'язана з мотивами ствердження та самотвердження. Нерідко вбивства, що вчиняються на сексуальному ґрунті, мають серійний характер, а кількість жертв таких злочинів часто перевищує кількість жертв злочинної діяльності організованих злочинних угруповань, що значно підвищує рівень соціальної напруженості та віктимізації населення нашої країни.

У свою чергу складний, нерідко обтяжений сексуальною мотивацією механізм вчинення такого насильницького злочину, як умисне вбивство, поєднане із зґвалтуванням або насильницьким задоволенням статевої пристрасті неприродним способом, обумовлює труднощі при кваліфікації зазначених діянь, що нерідко призводить до помилок у правозастосовній практиці при юридичній оцінці діяння. Це негативно впливає на призначення справедливого, індивідуалізованого, з урахуванням особливостей кримінологічної характеристики особистості винного, покарання.

Реальна і ефективна профілактика серійних сексуальних убивств неможлива без їх аналізу, виявлення загальних закономірностей і їх пояснення, з'ясування причин і умов, що сприяють вчиненню подібного роду вбивств, визначення загальних якостей і властивостей, притаманних серійним сексуальним вбивцям, їх соціально-демографічної, функціонально-рольової характеристики і т.д. Вимагають свого аналізу і різні об'єктивні і суб'єктивні чинники, що впливають на поширеність і частоту цих вбивств.